

Plantelivet i Roltdals-området

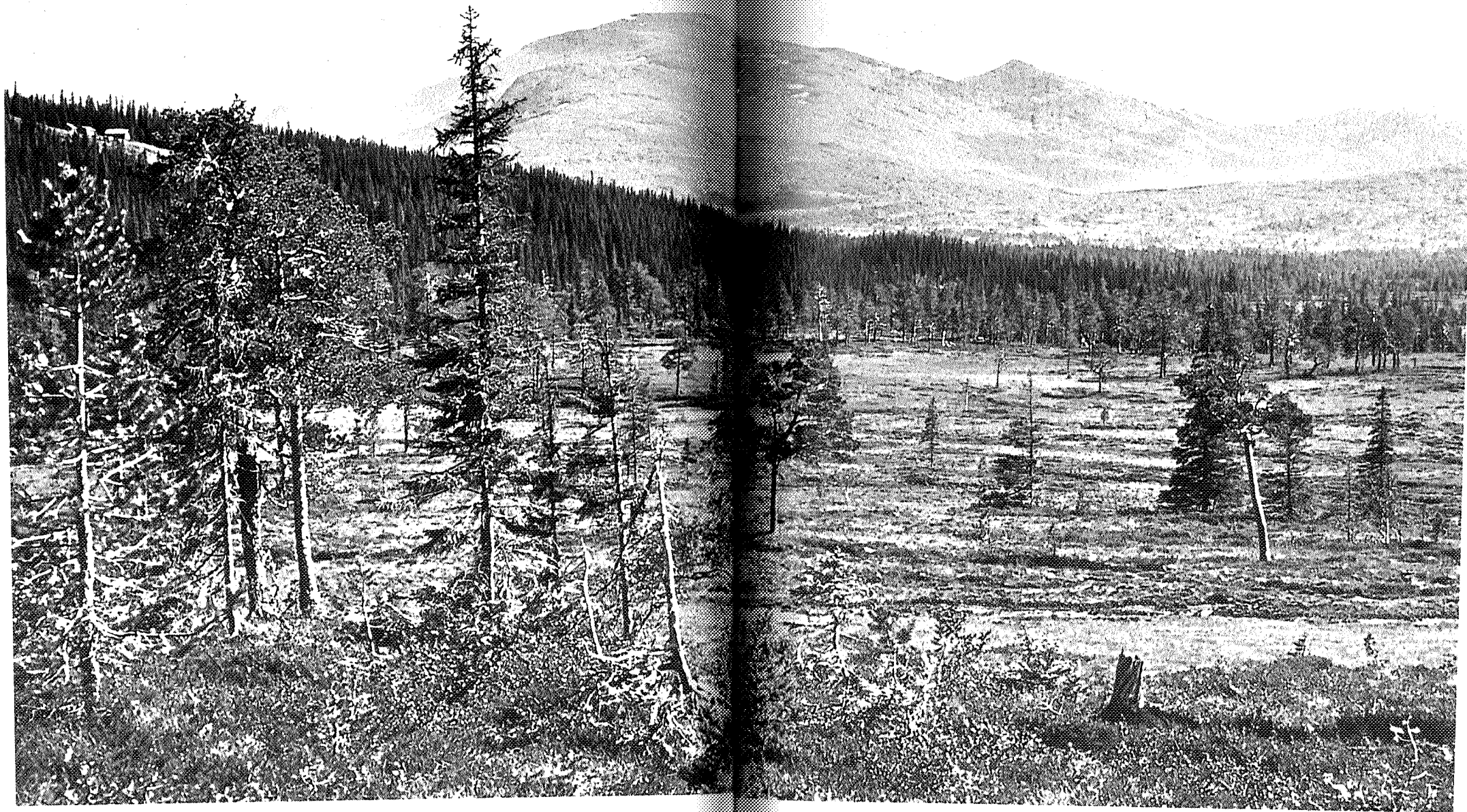
Av SIGMUND SIVERTSEN

Hovedtrekk i vegetasjonen

Området som helhet er dominert av relativt fattig, triviell vegetasjon på grunn av bergartsunderlaget. Bare forholdsvis mindre deler av området totalt, medregnet Garbergselva, har krevende vegetasjonstyper, og disse finner vi i de vestlige delene av både selve Roltdalen og Garbergselva, rikere myrtyper også i Krossådalen. I mindre grad finner vi kalkkrevende vegetasjon i fjellet øst for Roltdalen, da først og fremst i Fongen-området på hornblenderike bergarter. Det mellomliggende området er gjennomgående temmelig trivielt, dels på grunn av gneisunderlag, dels fordi grunnsteinene i området er harde og ikke gir et så næringsrikt underlag som man kanskje kunne vente.

Klimaet er nedbørrikt i dette høydenivået, noe som fører til sterk myrutvikling. Det er noe alle som går i området får erfare! Mest omfattende er myrterrenget i dalgangene, der mer enn 40% av arealet gjennomsnittlig er myr. I enkelte av dalstrekningene ligger myrandelen langt høyere enn det. Dette nedbørrike værslaget gir muligheter for en del kystplanter såpass langt inne i landet, men innlandsplanter forekommer også, og vi har innslag av såvel mer varmekrevende lavlandsplanter som av typiske fjellplanter. Flertallet av planteartene hører likevel til dem som er vanlige over mesteparten av landet fra sjøen til et godt stykke opp i fjellet.

Store deler av området er snaufjell, tildels med myr. Skogen i Roltdalen preges av gran, med noe furu hovedsakelig i myrene. Ellers er det innslag av løvskog og bjørk høyere oppe og ellers hist og her over det hele, or og hegg i de rikere partiene nedover i dalen. Rogn og osp finnes spredt og sparsomt. Granskog med høystauder som tyrihjel, turt og store bregner krever rikelig fuktighet og næring og finnes i de bratte liene nedst i Roltdalen, mens lågurt/bregnegraskoger også finnes litt lenger innover på gunstige steder. Begge disse

Myrlandskap i Roltdalen. Fongen i bakgrunnen, Rossetvollen til venstre.

typene har relativt små arealer, langt mer er det av blåbærgranskogstypen. I Krossådalen og Garbergelva finner vi også dominans av bjørkeskog.

Skogene innover i Roltdalen er preget av at moderne, intens skogsdrift ikke har funnet veien hit. Det gir et særdeles tilfredsstillende turterreng. Seterdrifta, som tidligere hadde ganske stort omfang, bidrar likevel til et visst kulturpreg som åpne voller, innførte ugras med videre. Men de gamle stiene har en tendens til å gro igjen, og uten slått og annen rydding vil nok også etterhvert setervollene gro til med kratt og senere skog. Enda så lenge holder beite gjengroinga i sjakk.

Myr og vatn

Ferskvannsfloraen i området er ikke særlig rik, det rikeste feltet i så måte finner vi i Stråsjø-området i Garbergselva med 14 typiske ferskvannsarter, blant dem dvergvassoleie og gul nøkkerose. Dette feltet med sump og myr er vurdert som verneverdig våtmarksområde.

Mer eller mindre rik myrvegetasjon finnes spredt i Roltdalsområdet, mest i de vestlige delene. Også her finner vi de mest omfattende lokalitetene i Garbergselv-dalføret. En god del rikere myrtyper finnes også i Krossådalen, og i Roltdalen mest rundt Hoemsknipen. På rikmyrer kan vi finne orkidéer som blodmarihånd, engmarihånd og fjellmarihånd. Her finner vi ofte også ofte gullmyrklegg, en dekorativ, sørlig unisentrisk fjellplante som ikke er vanlig i selve Roltdalen fordi det ikke er særlig mange rikmyrer der. I ekstremrike myrpartier kan vi finne gulsildre og hårstarr, og fjellmyrarter som agnorstarr og blankstarr. De siste er sjeldne. En sterkt krevende art som sotstarr kjennes foreløpig bare fra kildevegetasjon nær Svenskmoen.

Ellers er det mest fattige myrer i Roltdals-området. Dels store flatmyrer, både i Garbergselva og i selve Roltdalen, dels store arealer med bakkemyrer i liene. En god del strengmyr-partier forekommer, vekslende mellom fastmattestrenger og såkalte **flarker** med mykmatte eller løsbunn, d.v.s. de stedene man prøver å unngå å trække nedi når man går over myrene. På fastmatte-partiene er giftplanten **rome** temmelig vanlig.

På grunn av den høye nedbøren finnes også mindre partier med nedbørsmyr, der vegetasjonen er svært fattig fordi all næring tilføres

Kongsspir, statelig plante i elvkantvegetasjon. (LUCIE KJELSVIK)

med nedbøren. Så mye nedbør at det kan dannes større arealer med terrengdekkende myr er det likevel ikke i Roltdals-området.

Fjellet

Fjellområdene rundt Roltdalen er ikke de best undersøkte. Flora og vegetasjon i Krossåfjellet, Høgfjellet, Sprøyten, Melshogna-området og for det meste også Sprøyten er gjennomgående fattig fjellhei- og myrvegetasjon med snøleieplanter av lite krevende type. Brenntoppen – Holmfjellet er små topper i Garbergselv-området med en lokalt rik flora på grunn av geologien. Her er det eneste voksestedet for **rabbestarr** og **grannarve** som hører til de såkalt sentriske fjellplantene. Agnorstarr finnes også her, sammen med andre rikmyrarter.

Et kort besøk i Fongen viste at det her finnes større områder med noe rikere fjellhei med spredt reinrose (*Dryas*). Disse reinroseheiene er ikke særlig artsrike, ettersom bergartsunderlaget åpenbart ikke gir særlig sterk kalkvirkning, bortsett fra i en viss utstrekning i grunnvannet. Rabbestarr er foreløpig ikke funnet i Fongen, derimot noe mindre krevende arter som svartstarr og fjellstarr. Rynkevier og fjellkattefot finnes også. I vierkratt med høystauder finnes eksempelvis kvitsoleie, denne vakre arten finnes også i de rike granskogsliene under Sterneset. Og i snøleier kan vi finne arter som moselyng og rypestarr, samt høyfjellskarse, og en del mer trivielle snøleiearter som finnes i fjellet over hele området, som fjellmarikåpe, trefingerurt og dverggråurt. Fjellsmelle er relativt vanlig, snøbakkestjerne finnes hist og her.

Ved stien til Svenskmoen mot Ramsjøen finnes, foruten fuktsig med sotstarr som ikke ble funnet oppe i Fongen, et serpentinfelt med en del mer krevende fjellplanter, bl.a. grønnburkne og fjellsnelle som er sjeldne i området, samt tuearve som i Roltdalsområdet bare kjennes herfra.

Diverse arter forøvrig

Foruten arter som er nevnt ovenfor, kan noen få andre arter også nevnes, selv om det vil føre for langt å nevne alle artene som er kjent fra disse markene. Av planter med østlig utbredelse finnes den statelige **kongsspir** som elvekantplante i øvre Roltdalen og langs Garbergselva. **Sivblom** har en viss utbredelse i fattige myrhøljær,

mens rundstarr, nøkkesiv og blystarr er myrarter som er svært sjeldne i området. Orkidéene blodmarihånd og fjellmarihånd regnes også for å ha en østlig utbredelse sammen med gul nøkkerose. Mange vannplanter har forøvrig østlig utbredelse i vårt land, det henger rimeligvis sammen med bedre vanntemperatur i det mer solrike klimaet østover.

Av arter som har vestlig utbredelse (kystarter) er enkelte enda vanlige i Roltdals-området, slike som rome, engstarr og bjønnkam. Noe mindre vanlige er smørtelg og loppestarr. Klokkelyng, som er så vanlig ute i kystheiene, har noen utpostlokaliteter i Prestøyen-området. I de næringsrike og varme liene nederst i Roltdalen finnes utpostlokaliteter for junkerbregne, myske og skogkarse som gjerne ellers forekommer i almeskog, men alm kjennes ikke herfra, bare nede i hoveddalføret. Skogstarr (*Carex sylvatica*) har også en utpostlokalitet her nede.

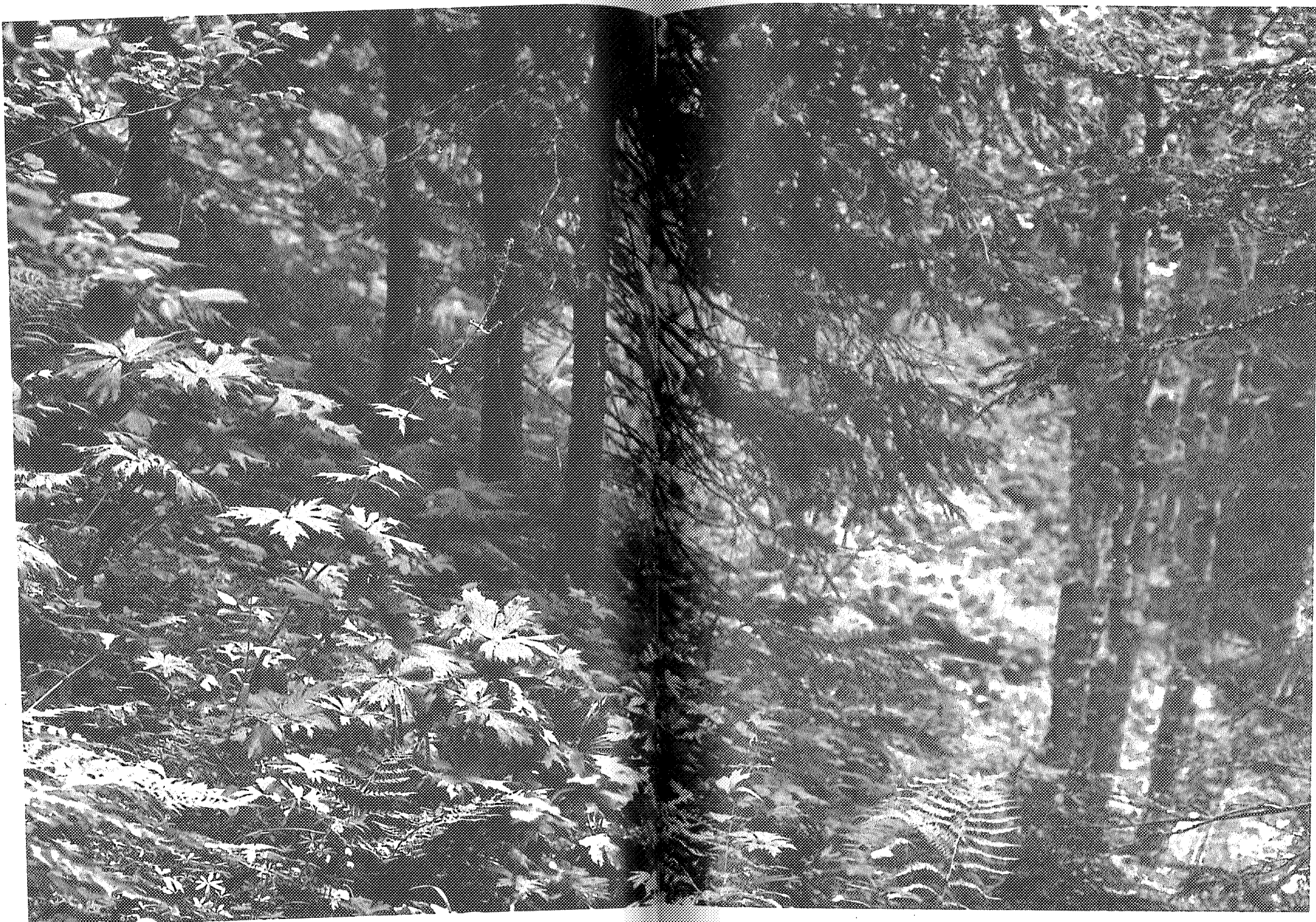
Sørlige, varmekjære arter er det noen enkelte lokaliteter for, først og fremst i lågurt- og høgstaudeliene nedst i Roltdalen. Trollbær, storklokke og skogsvinerot finnes bare der, mens vill-lin og finnes i Elvådalen og skogvikke, vårerteknapp og fingerstarr foruten i sydliene i Roltdalen også er tatt vest i Garbergselv-området.

Den sjeldne handmarinøkkel er funnet i Elvådalen. Det kan også være verdt å se etter den sjeldne og rare troll-laven (*Tholurna dissimilis*) som kjennes fra toppene av vantrevne granbusker ved skoggrensen i Roltdalen.

Botaniske undersøkelser i Roltdals-området

Det som finnes av opplysninger om botaniske forhold i området, finnes stort sett hos Moen og Kjervik (1981), en oppdragsrapport som fremdeles er å få. Denne rapporten (106 sider) omfatter 2 vegetasjonskart over begrensede deler av området, dalbunnene i den sentrale Roltdalen, Krossådalen og Garbergselva. Dessuten generelle omtaler av vegetasjon, produksjonsforhold og flora, med total liste over de plantearter som ble registrert under feltarbeidet for rapporten, og dessuten omtale av verneverdier. Noen planteregistreringer fra Fongen kommer i tillegg til dette (enkelte av dem er nevnt i rapporten, og noen flere her).

Når det gjelder produktiviteten i de områdene som trues av inngrep, fremgår det at alle er relativt produktive, med høyest

produktivitet for de aktuelle arealene i selve Roltdalen. Dette henger sammen med den høye produksjonen av plantemateriale i en granskog av høy bonitet. Aller høyest er selvsagt produksjonen i en typisk høystaudegranskog. Forøvrig ligger verdien biologisk sett i at dette området gir **inntrykk** av tilnærmet naturtilstand, uten snauhugde flater og andre større inngrep. Slike arealer er det etterhvert blitt vanskelig å finne.

Når det gjelder grundigheten av undersøkelsene, er det klart at de vegetasjonskartlagte delene, og dalgangene i sin helhet er grundig inventert. Derimot er de høyeste fjellområdene lite eller ikke studert, så det gjenstår nok enkelte ting å finne. Men Fongen-området ligger i alle fall utenfor de virkelig rike fjellplantelokalitetene i Trøndelag, så mulighetene er nok begrensede når det gjelder sensasjonelle nyfunn.

Lavere planter (kryptogamer) eksisterer det ingen oversikt over, selv om det er samlet inn en del mose- og lavmateriale i forbindelse med vegetasjonskartleggingen. Dette er materiale som for en stor del enda ikke er videre bearbeidet. For å få en rimelig floraoversikt over disse gruppene, måtte omfattende feltundersøkelser gjøres av spesialister. For ferskvannsalger er ingenting kjent, med unntak for kransalgen *Chara globularis* fra lille Kvern fjellvatnet.

Heller ikke for sopp eksisterer det noen oversikt, artsantallet ville kunne gå opp i tusentall. Foruten noen relativt få innsamlinger av «småting» under ekskursjonen i 1977 viste i alle fall befaringen høsten 1985 at det er rimelige forekomster både av kantarell, traktkantarell, lys piggsopp, rød gul piggsopp og sauesopp. Knippesøtpigg (*Bankera violascens*) som er en mindre vanlig, uspiselig piggsopp, fantes også. **Tricholoma auratum** (riddermusserong-gruppen) ble også funnet i Gammalsæterfjellet. Denne, som ikke har noe norsk navn, er ikke tidligere påvist i Trøndelag.

Selv om hovedinntrykket er en ikke særlig artsrik flora og forholdsvis trivielle vegetasjonstyper, er verneverdier på forskjellig nivå representert i Roltdals-området, først og fremst kanskje ved at hele området har en såvidt uberørt karakter. Men ellers kan nevnes verneverdige våtmarker i Garbergselva, instruktive og verneverdige fattigmyr-komplekser i selve Roltdalen, rike skoglier med floristisk interessante forekomster m.v. Det ville uten tvil være verdifullt om samfunnet tok seg råd til å bevare et større naturområde som dette. Man kunne si at vi neppe har råd til å la være.....

Litteratur:

Moen, A., & L. Kjølvik. 1981: *Botaniske undersøkelser i Garbergselva/Rotla-området i Selbu, Sør-Trøndelag, med vegetasjonskart.* – K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapp. Bot. Ser. 1981-3:1-106, 2 pl.

SIGMUND SIVERTSEN, født 1.2. 1929 i Lyngen. Konservator ved Universitetet i Trondheim, Muséet, Botanisk avdeling siden 1970. Han har arbeidet med høyere planter, særlig fjellplanter, men er nå mest opptatt av sopp, særlig begersopp. Det daglige arbeidet omfatter forøvrig de fleste plantegrupper.

Gullmyrklegg. (LUCIE KJELVIK)

Roltdalen – Garbergelva:

Planer for kraftutbygging

Av JAN ÅGE HABBERSTAD

Planlegging av kraftutbygging i Garbergelva har pågått siden 1914. Trondheim Elektrisitetsverk kjøpte fallrettigheter og grunn for oppdemming i vassdraget, og la i 1917 frem den første utbyggingssplan. Konesjon for regulering av bl.a. Stråsjøen ble gitt i 1919. Utbygging ble imidlertid ikke igangsatt og konsesjon ble ikke søkt forlenget da den utløp i 1951. I 1958 utarbeidet TEV imidlertid en omfattende plan for utbygging av Garbergelva og Rotla med sideelver. I 1974 ble et prosjekt om utbygging av Garbergelva forhåndsmeldt i.h.t. reguleringslovens § 4a. TEV bestilte i 1976 naturvitenskapelige utredninger. Midlertidig vern av Garbergelva ble så foretatt i 1977.

Da Sperstadutvalgets innstilling til Verneplan III for vassdrag ble sendt på høring høsten 1983 ble det foreslått at Garbergelva skulle vernes varig mot kraftutbygging. Dette var også hovedstyret i NVE's innstilling til Olje- og energidepartementet etter avsluttet høringsrunde.

Denne konklusjonen ble imidlertid endret da Otprp. 89 1984/1985 forelå om Verneplanen. Det var da Regjeringens råd til Stortinget at Garbergelva nå kunne frigis til konsesjonsbehandling. Dette innebar at Garbergelva ble tatt med i Samlet plan for vassdrag i den videreføringsprosess som skal føre fram til rullering i Stortinget våren 1987. Ved årsskiftet 1985/86 er som kjent hverken St.meld. 63 om Samlet plan eller Ot.prp. 69 om Verneplan III ennå behandlet.

Utbyggingsplaner i Verneplan III

En oversikt over kraftutbyggingsprosjekter i dette området bør begynne med en oversikt over Nedre Nea kraftverk. Dette kraftverket er en parallellutbygging fra Bjørgabassenget til Hegsetfoss kraftverk og med utløp i Nea på høyde med kommunesenteret